

KONGL.
VETENSKAPS
ACADEMIENS
HANDLINGAR

FÖR ÅR 1773.
VOL. XXXIV.

Med Kongl. ACADEMIENS Tilstånd.

STOCKHOLM,

Tryckte i Framledne Direct. LARS SALVII Tryckeri,
På egen kostnad, 1773.

BESKRIFNING

*Om Trona, eller ett slags Natron, som
finnes i Konungariket Tripoli i
Barbariet;*

ingifven af

CHRISTIAN BAGGE,

För detta Consul i Tripoli.

Då jag, för några dagar sedan, fann uti Engelliska Transactionerne för år 1771, Vol. 61. at Doct. DONALD MONRO, uti sin beskrifning öfver detta Natron, irrat sig uti många omständigheter, och at en del deraf varit honom obekante, har jag trodt det vara nyttigt för det allmänna, at derom gifva en utförlig berättelse, och ändra hvad Herr MONRO, medelst oriktiga relationer han haft, felat uti, samt at öfverlemnna denna til Kongl. Vetenskaps Academien.

Detta Natron kallas uti sjelfva landet på Arabiska *Trona*. Dess nativa ort är i Provincen Succena, som hörer til Tripoli, tvänne dags-resor från Faizan på denna sidan, eller 28 dags-resor från Tripolis. Det finnes vid foten af Stenberg, öfver jord-skärpan, och går intet på djupet, i en skärpa af en tums.tjocklek och derunder, til bredden af en knifs-bak.

Det finnes altid i Crystall-form, uti brottet bestående af sammanpackade, aflånge, parallele, stundom oblique, och stundom strålige Crystaller. Til utseende liknar det obrändt Gips. Dess undra yta tyckes bestå af en grå tät jord-skär-

skärpa, helt tunn, hvilken, äfvensom Crystal-
 lifke delarne, gåser med syra, och har Salts smak.
 Ett stycke af denna Trona öfverlemnas härjäm-
 te N:o 1.

Des bruk uti Landet, besynnerligen hos
 Negrerne, är följande. Emot Colique-spän-
 ningar, och at purgera med, tager man deraf
 in, til en Valnöts storlek, uti vatten, och an-
 ses för ett souveraint medel. Man bereder det
 ock på följande sätt. En thé-kopp full med
 Bom-olja slås uti ett kåril, och sättas på elden,
 deruti lägges denna Trona, af samma storlek
 som redan är sagdt, väl sönderstött och fin som
 ett mjöl, såsom ses af N:o 2, och röres ständigt
 om med en trä-pinne. Oljan börjar då at gå-
 fa up uti ett skum, såsom af tjock Såpa, som
 varar 4 eller 5 minuter, då det hastigt faller ned,
 och blir flytande såsom vatten. Sedan den kö-
 kat andre 5 eller 6 minuter, och ständigt blif-
 vit omrörd, blifver oljan något tjockare, och
 då slås den på en Sten, hvarest den strax stel-
 nar, och blir til färgen svart-brun, såsom ses af
 N:o 3. Detta, brutet i små bitar, sväljes ned,
 och drickes vatten på, då det blifver et godt la-
 xativ, om hälften af denna portionen intages på
 en gång. Trona brukas ock i Snus, på det sätt-
 tet, at man blandar den bland Tobaks-bladen,
 som stötas tillsammans, så at den incorporeras
 väl med Snuset, då det blifver ganska irriterande
 för näsan. Den som vant sig vid sådant Snus,
 tycker sedermera icke om Rapé.

Tilgången på Trona är ganska stor, tvärt
 emot hvad Herr MONRO menar, ty utom den
 sto-

stora quantiteten, som föres til Negrernes land, til Stora Cairo och Egypten, komma årligen til Tripoli 300 Camel-Laddningar vid pass, eller tusende Centners vigt, hvilket, utom hvad där consumeras, til största delen skickas til Tunis, och ett litet partie åt Levanten, för Negrernas behof förnämligast, emedan Turkarne sjelfve sållan betjena sig häraf.

Herr MONRO irrar sig, då han låger detta Natron hafva på båda sidor små Crytaller af Koksalt, at det ligger i smala skölar och i Saltbådd, och at Tripolinska Koksaltet skall vara smittadt dermed, hvilket alt är ogrundadt. Saltgrufvorne ligga vid sjö-sidan, och detta Natron ligger 28 dags-refor up i Landet, så at de hafva ingen gemenkap med hvarandra. Utomdets blifver det kört, som med Zvara- eller Tripolisalt saltas, aldrig rödt, som Herr MONRO menar, utan måste man blanda det med Saltpeter, derest man vil hafva det af den färgen.

Detta Natron skulle vida öfvergå all Soda och Potaska til Blekerier, Såpe-tjudning och andra behof, emedan det är så rent Alkali, och, som Herr MONRO observerat, 50 pro-cent starkare än Soda.

Tronan, kokad i olja, som ofvantil beskrefs, då den froteras i vatten, löddrar sig mycket starkt, som är ett såkert prof af styrkan af detta Alkali, och dess tjenlighet til Tyål och Såpa.

Jag håller ock detta Alkaliska Saltet för långt såkrare än Soda, at nyttja vid Cattuns- och andre Blekerier, så vida det, såsom bragt i
Cry-

Cryfall-form, derigenom afklädt sig den causticité, som ältid åtföljer de Alkaliske Salter, som genom elden blifvit producerade, hvilken causticité ej litet bidrager til at göra Linne och Bomulls-tyger sköra. Jag skulle ock tro, at detta Salt, låsom cryfalliseradt, ofelbart måtte vara renadt ifrån jordaktige och andre främmande inblandningar, låledes til bruket tryggare ån de Alkalier, som hos oss förekomma under annat lynne.

Jag måste ock nämna, at denna Trona, ju tunnare hon är, desto dyrare och mer aktad är hon dår i Landet.

Om någon Chemicus vil göra vidare försök med Trona, kan jag meddela honom tilräckeliga prof-stycken deraf.

VERBENA Oblætia, *en rar Ort;* beskrifven af

ANDERS JAHAN RETZIUS,
Demonstrator Botanices vid K. Acad. i Lund.

Denna var en af de främlingar, som i förledet år första gången besökte Lunds Botaniska Trågård.

Dess hemvist har jag mig icke bekant, men gissar, at den är från Södra America: dock har jag ingen annan grund härtil, ån at jag fick dess frön jämte några andra ifrån denna verlds-delen.

Våxten, som otvifvelaktigt är den vackraste i sitt Släkte, lårer någon tid varit bekant i Pa-